

ВІДГУК

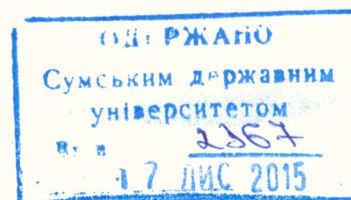
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Шевлюги Олени Геннадіївни на тему:
**«Організаційно-економічні засади управління техніко-технологічним
розвитком машинобудівного підприємства»**,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Теперішній стан розвитку машинобудівної галузі характеризується істотним прискоренням темпів науково-технічного та технологічного прогресу, що обумовлює постійні зміни в структурі й динаміці споживчих потреб. Все це призводить до значного загострення конкуренції в пропозиції нових товарів і послуг, а також підвищенні вимог до рівня їх техніко-економічних характеристик. Таким чином, саме темпи та масштаби інноваційних процесів на підприємствах визначають стійкість їх економічного положення в машинобудівній галузі.

Саме інноваційна діяльність передбачає гнучкість та швидке пристосування до зовнішніх умов господарювання, що постійно змінюються. Своєчасне та швидке реагування на умови конкурентної боротьби шляхом використання різноманітних нововведень забезпечує більш якісне й повне задоволення потреб ринку.

Однак головним завданням на шляху до цього має бути достатній рівень потенціалу підприємства, який багато в чому залежить від рівня прогресивності його основних засобів та технологій. Тому розвиток теорії і методів оцінювання достатнього рівня техніко-технологічного стану підприємства та формування механізму управління ним є особливо актуальною темою, яка потребує серйозної уваги з боку органів управління промислових підприємств та інших суб'єктів господарювання, що беруть участь у ринкових процесах.

Таким чином, поглиблення науково-теоретичних положень та розробка методичних рекомендацій щодо оцінювання та управління техніко-технологічним розвитком машинобудівних підприємств, що є метою дослідження Шевлюги О.Г., має як наукове, так і практичне значення.

Зв'язок роботи з державними та галузевими науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано в Сумському державному університеті Міністерства освіти і науки України. Відповідно до тематики дослідження автор брав участь у виконанні науково-дослідних робіт, зокрема:

– «Фундаментальні основи формування механізмів забезпечення інноваційного розвитку економічних систем» (№ ДР 0109U008930), у рамках якої автором досліджено вплив технологічних інновацій на розвиток підприємства та ринок технологій;

– «Дослідження маркетингового середовища та інфраструктури промислових підприємств» (№ ДР 0112U008149), де автором запропоновано схему організаційно-економічного механізму управління техніко-технологічним розвитком підприємства;

– «Формування механізму просування продукції на ринку» (№ ДР 0112U008147), у рамках якої автором проаналізовано вплив внутрішніх та зовнішніх факторів на техніко-технологічний розвиток промислового підприємства;

– «Механізми формування ринково-орієнтованих стратегій інноваційного прориву» (№ ДР 0112U008148), де автором наведено аналіз теоретико-методичних підходів до оцінювання рівня техніко-технологічного розвитку підприємств та запропоновано методичний підхід до його оцінювання.

Обґрунтованість основних положень дисертаційної роботи, висновків та рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації Шевлюги О.Г. є обґрунтованими. Теоретичною основою та методичною базою дисертаційного дослідження виступають фундаментальні положення економічної теорії, економіки, маркетингу та інноватики, діалектичний метод наукового пізнання, системно-структурний та логічний аналізи, економіко-математичне моделювання. Отримані в роботі висновки достатньо аргументовані – інформаційно-фактологічну базу склали зібрані та опрацьовані автором матеріали Державного комітету статистики України, монографії й науково-аналітичні статті вітчизняних та зарубіжних авторів, інформаційні матеріали з періодичних видань, результати досліджень міжнародних організацій, а також власні дослідження автора та результати їх обробки.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертації неодноразово доповідались на наукових та науково-практичних конференціях різних рівнів у різних регіонах України, Росії та Німеччини й отримали позитивні відгуки (у 2011-2014 рр.).

Найбільш вагомими результатами дисертації, які одержані особисто здобувачем, і утворюють наукову новизну, є такі:

1. На основі аналізу та структуризації підходів вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення категорії «техніко-технологічний розвиток» автором запропоновано власне трактування даного терміну (розділ 1, стор. 17 дисертації, стор. 5 автореферату), під яким розглядається безперервний, спрямований, закономірний процес із техніко-технологічного удосконалення виробничого процесу, пошуку нових технологічних рішень, розроблення і впровадження технічних та технологічних інновацій при ефективному використанні існуючих або впровадженні нових основних засобів, прогресивних технологічних процесів та нових методів управління з метою підвищення ефективності та безпеки виробничої діяльності

підприємства; встановлено причини низького рівня техніко-технологічного розвитку машинобудівних підприємств (розділ 1, рис. 1.8, стор. 29); визначено види та варіанти техніко-технологічного розвитку підприємства (розділ 1, рис. 1.9, стор. 31). Усе це в комплексі вирішує важливу наукову задачу подальшого розвитку теоретичних та методичних засад техніко-технологічного розвитку машинобудівних підприємств, що дозволяє підвищити рівень обґрунтованості рішень у сфері управління його станом.

2. На основі аналізу існуючих підходів до визначення категорії «стратегія» (розділ 1, стор. 59), та систематизації існуючих поглядів на класифікацію стратегій підприємства (розділ 1, стор. 59-62) в роботі дістала подальшого розвитку класифікація стратегій підприємства за ієрархічною структурою. Так виокремлено підстратегії в межах стратегії техніко-технологічного розвитку (розділ 1, рис. 1.17, стор. 62 дисертації, стор. 5 автореферату), а саме: стратегія технічного посилення, технологічного посилення, технічної адаптації, технологічної адаптації, модернізації та модифікації. Це дозволяє раціоналізувати вибір стратегічних напрямів розвитку підприємства в сфері його техніко-технологічної складової.

3. Вагомим результатом роботи є розроблена автором матриця з координатами «Інтегральний показник за технічною складовою» та «Інтегральний показник за технологічною складовою», яка дозволила звести в єдину систему оцінки техніко-технологічний рівень підприємства та сформувані стратегічні та тактичні управлінські рішення для управління ним (розділ 2, табл. 2.5-2.7, стор. 98-100).

Так, на основі аналізу існуючих теоретико-методичних підходів автором визначено, що відповідну оцінку необхідно проводити за двома окремими складовими з їх подальшим згрупуванням, а саме за технічною та технологічною складовими. Також автором доведено необхідність виокремлення у межах оціночних показників двох груп: класичних – широко поширених показників, та таких, що притаманні інноваційним підприємствам (розділ 2, рис. 2.4, стор. 82). На основі систематизації існуючих методичних

підходів автором розроблено послідовність проведення оцінювання (розділ 2, рис. 2.5, стор. 95 дисертації, рис. 2, стор. 7 автореферату) та сформовано перелік необхідних для її проведення показників (розділ 2, табл. 2.3, стор. 83-84 дисертації, табл. 1, стор. 8 автореферату).

4. Важливе значення має удосконалений автором теоретико-методичний підхід до вибору стратегій управління техніко-технологічним розвитком (розділ 3, рис. 3.9, стор. 148 дисертації, рис. 4, стор. 11 автореферату), який, на відміну від існуючих, передбачає врахування результатів кількісного оцінювання рівня техніко-технологічного розвитку та визначення на їх основі стратегічних управлінських рішень, що дозволяють деталізувати загальну бізнес-стратегію підприємства.

5. У роботі дістав подальшого розвитку організаційно-економічний механізм управління техніко-технологічним розвитком машинобудівного підприємства (розділ 2, рис. 2.7, стор. 106 дисертації, рис. 5, стор. 12 автореферату), який поєднує у собі сукупність цілей, завдань, принципів, функцій, форм та методів управління. Відтак автором, на основі узагальнення та удосконалення існуючих підходів, сформовано систему принципів управління техніко-технологічним розвитком підприємства (стор. 105-108 дисертації). Крім того, автором показано особливості основних функцій управління підприємством на засадах техніко-технологічного розвитку (табл. 2.8, стор. 110) та запропонована функціонально-цільова схема побудови організаційно-економічного механізму управління техніко-технологічним розвитком (рис. 2.9, стор. 116), яка на відміну від існуючих, передбачає поетапне планування, організацію та контроль досягнення кількісних та якісних показників оцінки рівня техніко-технологічного розвитку підприємства.

6. У роботі удосконалено методичний підхід до оптимізації вибору заходів реалізації обраної стратегії техніко-технологічного розвитку підприємства. На основі сформованого автором орієнтовного переліку витрат та результатів від запропонованих в рамках стратегій техніко-технологічного

розвитку заходів (табл. 3.21 стор. 146-147), розроблено оптимізаційну модель, яка передбачає визначення співвідношення вигід, які можуть бути отримані в ході реалізації заходів, та витрат на їх досягнення. Дана модель відрізняється від існуючих тим, що у якості вигід техніко-технологічного розвитку підприємства виступає не лише його прибуток, але й сума коштів із підвищення обсягу виробництва продукції та зі зниження собівартості продукції за рахунок зниження невиробничих витрат праці, пов'язаних із простим обладнанням (стор. 149-150).

Значущість дослідження для науки та практики, шляхи використання результатів.

Наукове значення результатів представленої дисертаційної роботи полягає в розвитку теоретико-методичної бази, необхідної для управління техніко-технологічним розвитком машинобудівних підприємств. Теоретичні та методичні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи доведені до рівня практичних розробок і сприяють зниженню рівня витрат підприємств та отримання ними додаткових прибутків.

До найбільш важливих та готових до практичного впровадження в діяльність промислових підприємств необхідно віднести такі розробки автора:

- науково-методичний підхід до оцінювання техніко-технологічного рівня підприємства;
- методичний підхід до оптимізації вибору заходів по досягненню поставлених в обраній стратегії техніко-технологічного розвитку завдань;
- методичний підхід до вибору стратегічних управлінських рішень залежно від рівнів технічної та технологічної складових підприємства.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані в навчальних курсах «Економіка інноваційного підприємства», «Прогнозування техніко-економічного рівня машин», «Стратегічне управління інноваційним розвитком», «Інноваційний менеджмент».

Практичну значущість одержаних в дисертації результатів підтверджено їх апробацією на конкретних підприємствах (стор. 187-189, Додаток 3) та у навчальному процесі Сумського державного університету (стор. 185-186, Додаток 3).

Дискусійні положення та зауваження дисертації.

Не дивлячись на те, що дисертація Шевлюги О.Г. є самостійним науковим дослідженням, яке має комплексний завершений характер, практичну значущість, містить наукову новизну, зупинимось на окремих дискусійних положеннях та зауваженнях.

1. У визначенні, яке автор надає категорії «техніко-технологічний розвиток» (стор. 5 автореферату, стор. 17 дисертації) зазначається, що він спрямований на підвищення безпеки виробничої діяльності підприємства. Однак, ніде далі по тексту роботи чи в запропонованих методичних підходах автор не показує, як само враховується цей вплив.

2. Удосконалений автором «методичний підхід до вибору стратегічних управлінських рішень залежно від рівнів технічної та технологічної складових дозволяє визначити стратегічні напрями розвитку підприємства на функціональному рівні» і лише «враховуються при формуванні бізнес-стратегії підприємства» (стор. 8), але в дисертаційній роботі (рис. 1.17, стор. 62) стратегії техніко-технологічного розвитку вже визначено як стратегії бізнес-рівня. Як це пояснити?

3. На рис. 1 автореферату автор виокремлює певні сфери, яким притаманний і де проявляється техніко-технологічний розвиток. Не зовсім зрозуміло, що мається на увазі під «чинник виробничого процесу» в частині «виробничий процес». До того ж, у блоці «результативність для підприємства» зазначається підвищення рівня конкурентоспроможності. Хоча, за всіма класичними теоріями головним результатом і, відповідно, головною метою діяльності підприємства є отримання прибутку.

4. На рис. 5 автореферату автором запропоновано власний погляд на організаційно-економічний механізм управління техніко-технологічним розвитком підприємства. Так, в якості основних завдань цього механізму є оцінювання рівня технічної та технологічної складових. Однак це не може бути завданням управління певним розвитком, це є проміжним етапом.

Також не зрозумілим є виокремлення у межах механізму такого блоку як «визначення техніко-технологічного рівня підприємства». До якої підсистеми механізму він відноситься? І де в даному механізмі використовуються запропоновані автором методичні підходи.

5. Ключовою категорією даного наукового дослідження виступає «техніко-технологічний розвиток» (стор. 8, 13, 16-17, 31, 56, 60-61.), але основний науковий доробок автора, запропонований вперше теоретико-методичний підхід передбачає оцінювання «техніко-технологічного рівня підприємства» (стор. 7-8, 69, 83-101), не зрозуміло, чи ототожнює автор поняття «розвиток» і «рівень», можливо автор мав на увазі рівень розвитку? І чи стосується запропоноване визначення «техніко-технологічного розвитку» будь-яких економічних систем, чи тільки підприємства?

6. Формули 2.9 і 2.10 (стор. 87) передбачають розрахунок показників із відповідними вимогами для обладнання: прогресивності технологій та стандартам технічної безпеки, але не роз'яснюється, що це за вимоги, і чи всі підприємства працюють за такими вимогами? Аналогічне питання і за формулою 2.17 (стор. 89), за якою оцінюється прогресивність технологій. Чи будуть спільними вимоги для прогресивності технологій та обладнання?

7. Яким чином автор обґрунтовує вибір обмежень за показниками обсяг виробництва продукції, собівартість продукції та невиробничі витрати праці при побудові економіко-математичної моделі оптимізації вибору управлінських заходів при формуванні стратегії техніко-технологічного розвитку підприємства (стор. 8, 149-150)?

Повнота викладення результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні результати достатньо повно представлені в 22 опублікованих наукових працях (10 з яких належать особисто дисертанту), у тому числі 4 підрозділи у колективних монографіях, 7 статей у наукових фахових виданнях України (з них 4 публікації включено до міжнародних наукометричних баз); 1 стаття у наукових періодичних виданнях інших держав, 10 публікацій у збірниках матеріалів конференцій. У тематиці опублікованих наукових праць здобувача повно відображено сутність отриманих результатів та їх наукову новизну.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Зміст автореферату повністю і в стислій формі передає основні положення дисертаційної роботи, не містить інформації, яка не розкрита в роботі.

Відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань та нормативних актів Міністерства освіти і науки України.

Дисертаційна робота і автореферат в цілому відповідають вимогам пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою КМУ № 567 від 24 липня 2013 р. та іншим нормативним актам МОН України.

Загальна оцінка дисертації.

Детальний розгляд представленої дисертаційної роботи, основних публікацій здобувача та автореферату дозволяють зробити висновок про те, що дисертація Шевлюги О.Г. на тему «Організаційно-економічні засади управління техніко-технологічним розвитком машинобудівного підприємства» є завершеним науковим дослідженням, у якому обґрунтовані

науково-методичні засади управління техніко-технологічним розвитком підприємства. Ця задача має суттєве теоретичне значення для розвитку вітчизняної економічної науки.

Актуальність теми дослідження, обґрунтованість і достовірність положень і рекомендацій, ступінь і вагомість наукової новизни дозволяє констатувати, що дисертаційна робота відповідає встановленим вимогам щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Шевлюга Олена Геннадіївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Завідуючий кафедрою економіки та маркетингу
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»
доктор економічних наук, професор,
заслужений працівник освіти України

А.І. Яковлев

